

вання окремих понять досліджуваної підсистеми, що буде придатне для використання у майбутніх регіональних і макроекономічних дослідженнях.

Література

1. Бялясникова Є.В. Передумови створення інноваційної моделі розвитку економіки України / Є.В. Бялясникова // Актуальні проблеми економіки : наук. економ. журнал. – 2004. – № 10. – С. 127-134.
2. Друкер П. Як забезпечити успіх у бізнесі: новаторство і підприємництво / П. Друкер : пер. з англ. В.С. Гуля. – К. : Вид-во "Україна", 1994. – 319 с.
3. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку / за ред. акад. НАН України В.М. Гейця. – К. : Ін-т екон. прогнозів. НАН України, 2003. – 1008 с.
4. Економічна енциклопедія. – У т3-ох т. – Т. 3 / Редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К. : Вид. центр "Академія", 2002. – 283 с.
5. Живко З.Б. Словник сучасних економічних термінів / З.Б. Живко, М.О. Живко, І.Ю. Живко. – Львів : Вид-во "Країна", 2007. – 304 с.
6. Закон України Про інноваційну діяльність від 4 липня 2002 р., № 40-IV // Орієнтир (дод. до газети "Урядовий кур'єр"). – 2002. – № 29. – С. 1.
7. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи і навч. посібн. / С.М. Ілляшенко. – Суми : ВТД "Університетська книга", 2003. – 278 с.
8. Інноваційний розвиток економіки та напрямки його прискорення : наук. доп. / Ю.М. Бажал, І.В. Одоцюк, М.С. Данько, О.О. Лапко, В.П. Александрова та ін. – К. : Ін-т екон. Прогнозування, 2002-80 с.
9. Каракай Ю. Роль держави у стимулюванні інноваційної діяльності / Ю. Каракай // Економіка України : політико-економічний журнал. – 2007. – № 3. – С. 14-21.
10. Кулагин А.С. Немного о термине "инновация" / А.С. Кулагин // Инновации. – 2004. – № 7(74). – С. 56-59.
11. Лапко О.О. Інноваційна діяльність в системі державного регулювання / О.О. Лапко. – К. : Вид-во ІЕП НАНУ, 1999. – 254 с. – С. 32.
12. Медынский В.Г. Рейнжиниринг инновационного предпринимательства / В.Г. Медынский, С.В. Ильдеменов. – М. : Изд-во ЮНИТИ, 1999. – 414 с.
13. Меньшиков С.М. Длинные волны в экономике. Когда общество меняет кожу / С.М. Меньшиков, Л.А. Клименко. – М. : Изд-во "Международ. отнош.", 1989. – 272 с.
14. Потрер М.Э. Конкуренция / М.Э. Потрер. – М. : Изд-во "Вильямс", 2002. – 496 с.
15. Проблеми та пріоритети формування інноваційної моделі розвитку економіки України / Я.А. Жаліло, С.І. Архієреєв, Я.Б. Базилук та ін. – К. : Вид-во НІСД, 2006. – 120 с.
16. Санто Б. Инновация, как средство экономического развития / Б. Санто. – М. : Изд-во "Прогресс", 1990. – 296 с.
17. Сичкарь І.А. Сущность формирования инновационной модели развития экономики Украины: опыт зарубежных стран / І.А. Сичкарь // Прометей : регіон. зб. наук. праць з економіки. – Донецьк : Вид-во ІЕПД НАН України, ДЕГГ, 2007. – № 1 (22). – С. 86-89.
18. Статистика науки и инноваций : краткий терминолог. словарь / под ред. Л.М. Гохберга. – М. : Центр исследований и статистики науки, 1996. – 194 с.
19. Хучек М. Социально-экономическое содержание инновации на предприятии / М. Хучек // Вестник Московского университета. – Сер.: Экономика. – 1995. – № 1. – С. 62-71.
20. Шумпетер И. Теория экономического развития / И. Шумпетер. – М. : Изд-во "Прогресс", 1982. – С. 236-239.

Колодийчук А.В. Применение комплексного макроэкономического подхода к исследованию понятийно-терминологической подсистемы "Инновационное развитие промышленности"

Рассмотрены суть и состав понятийно-терминологической подсистемы "Инновационное развитие промышленности". На основе анализа подходов разных ученых подано собственное определение содержания понятий исследуемой подсистемы. Разработана классификация подходов к трактовке дефиниций понятийно-терминологической подсистемы "Инновационное развитие промышленности".

Ключевые слова: понятийно-терминологическая подсистема, развитие, инновация, инновационное развитие, промышленность.

Kolodiychuk A.V. Application of the complex macroeconomic approach to the investigation of conceptual and terminological subsystem "Innovative development of industry"

In the article essence and composition concept-terminological subsystems "Innovative development of industry" are considered. Own determination of maintenance of concepts of the investigated subsystem is given on the basis of analysis of approaches of different scientists. Classification of approaches to interpretation of definitions of concept-terminological subsystem "Innovative development of industry" is developed.

Keywords: concept-terminological subsystem, development, innovation, innovative development, industry.

УДК 331.101.262:37.09(477) *Здобувач М.О. Корчун¹ – ЛНУ ім. Івана Франка*

ВПЛИВ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЕКОНОМІКИ РОБОЧОЮ СИЛОЮ

Нинішній стан освіти, її зміст і структура, організаційно-економічні та управлінські механізми не повною мірою відповідають потребам суспільства, розвитку країни. Існує необхідність пошуку шляхів пристосування освітньої галузі до потреб економіки.

Ключові слова: робоча сила, освіта, фінансування освіти, загальноосвітні навчальні заклади, державна служба зайнятості, профорієнтаційна робота, соціальні партнери, роботодавці, попит і пропозиція робочої сили, професійно-технічні навчальні заклади, робітники, майстер, вищі навчальні заклади, студенти, педагогічні працівники, працевлаштування, фахівці вищої кваліфікації.

Постановка проблеми. У Посланні Президента України "Не люди для реформ, а реформи для людей" йдеться про те, що наш головний спільний пріоритет – об'єднане суспільство, єдиний гуманітарний простір, прорив до кола найбільш успішних народів світу. Нас об'єднує спільна справа – модернізація нашої країни. Це передбачає випереджаючі темпи зростання виробництва, пов'язаних зі створенням нових поколінь літаків, ракетноосіб, комп'ютерної індустрії, суднобудування, супутникових технологій тощо. Водночас, розвиток зазначених галузей дасть імпульс до технологічного оновлення інших сфер економіки: приладобудування, електроніки, електромеханіки, металургії. Значну увагу приділятимуть створенню перспективних інформаційних технологій, телекомунікаційних мереж, засобів інформатики. Розвиток повинен отримати весь комплекс галузей, пов'язаних зі створенням в Україні сучасної матеріально-технічної бази, забезпеченням сільськогосподарського виробництва, включаючи сільськогосподарське машинобудування, розвиток харчової та легкої промисловості. Це, водночас, потребує розгляду основних тенденцій до забезпечення вітчизняної економіки робочою силою певного професійного рівня, розширеного відтворення трудового потенціалу молоді. Відповідно, другий пріоритет – розвиток конкурентних переваг вітчизняної освіти та науки – залежить від видатків на освіту, підвищення заробітної плати наукових і педагогічних кадрів, вирішення проблеми з виплатою заробітної плати і стипендій в освітній сфері, а також погіршення кваліфіка-

¹ Наук. керівник: доц. М.І. Терехух, канд. екон. наук

ції кадрів, які готуються нашою системою освіти, покращення якісних показників системи освіти, зокрема підвищення кваліфікаційного рівня педагогів та майстрів, вдосконалення управління системою освіти, врегулювання законодавчо стосунків закладів освіти з потенційними роботодавцями, розробка Державної програми на середньо- та довготермінову перспективу підготовки кадрів, які змогли б працювати в умовах інноваційного розвитку з урахуванням того, що структура попиту на робочу силу, яка існує, свідчить лише про технологічну відсталість національної економіки й аж ніяк не може бути орієнтиром для планування діяльності освітньої галузі.

Методика дослідження. У роботі використано загальнонаукові методи дослідження: спостереження, порівняння, системний аналіз, синтез, конкретизація, вимірювання, розрахункові аналітичні прийоми. Використання цих методів дало змогу здійснити дослідження у сфері освітньої галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. Актуальні проблеми щодо формування якісної системи освіти з метою забезпечення вітчизняної економіки робочою силою відповідного професійного рівня висвітлені в працях В. Супруна, М. Петрусенка, С. Мельника, Л. Волги, В. Кокіної, Л.С. Лісогора, М.А. Мікропольської, М.І. Десненка, І.О. Степанової, О.В. Грамма, Н.І. Литвинова, В.С. Сеульської, Л.Г. Авдєєва, І.Л. Кукурудзи та багатьох інших.

Постановка завдання. Дослідити кількісні та якісні характеристики підготовки освітньої галузю кадрів, чинники забезпечення вітчизняної економіки робочою силою відповідних кількісних і якісних характеристик.

Виклад основного матеріалу. Таким чином, пріоритетним напрямом соціальних видатків у процесі становлення інформаційного суспільства є видатки на освіту, яка є визначальним чинником формування і розвитку трудового потенціалу. Від послуг освіти значною мірою залежить довготермінова перспектива економічного й соціального розвитку країни загалом. Державне фінансування освіти у 2000-2009 рр. мало стійку позитивну тенденцію, за винятком 2010 р., коли видатки на освіту зменшились як щодо загальних видатків, так і щодо ВВП (табл.).

Упродовж 1990/1991-2010/2011 навчальних років кількість загальноосвітніх навчальних закладів у міських поселеннях і сільській місцевості має загальну тенденцію до зменшення (21825 одиниць на початок 1990/1991 н.р. і 20300 одиниць на початок 2010/2011 н.р.). Значно зменшилась кількість учнів унаслідок несприятливої демографічної ситуації (7131791 осіб на початок 1990/1991 н.р. і 4299228 осіб на початок 2010/2011 н.р.). Кількість учителів зменшилась меншою мірою (537067 осіб на початок 1990/1991 н.р. і 514775 осіб на початок 2010/2011 н.р.). Через старіння нації значно зменшилась кількість учнів у розрахунку на 10000 населення (1373 на початок 1990/1991 н.р. і 939 на початок 2010/2011 н.р.). У сільській місцевості кількість загальноосвітніх навчальних закладів зменшилася за окреслений період з 15135 одиниць до 13283 одиниць, кількість учнів – усього, зменшилася від 2194990 до 1405878 осіб, кількість учнів у розрахунку на 10 000 населення зменшилась від 1302 до 980, що свідчить про процеси урбанізації [1, с. 13].

Табл. Фінансування освіти у 2000-2010 рр.

Освіта	Загальні видатки зведеного бюджету, млн грн	Видатки у % до		Видатки на окремі підгалузі у % до видатків на галузь	Загальні видатки зведеного бюджету, млн грн	Видатки у % до		Видатки на окремі підгалузі у % до видатків на галузь	
		загальних видатків	ВВП			загальних видатків	ВВП		
2000 р.					2008 р.				
Всього	48148,6	100,0	100,0	X	309203,7	100,0	100,0	X	
з них									
на освіту – всього	7085,5	14,7	4,2	100,0	60959,4	19,7	6,4	100,0	
у тому числі									
дошкільну	789,0	1,6	0,5	11,1	7214,8	2,3	0,8	11,8	
загальну середню	2564,6	5,3	1,5	36,2	25409,3	8,2	2,7	41,7	
професійно-технічну	429,1	0,9	0,3	6,1	3766,6	1,2	0,4	6,2	
вищу	2285,5	4,7	1,3	32,3	18552,9	6,0	2,0	30,4	
2005 р.					2009 р.				
Всього	141989,5	100,0	100,0	X	307399,4	100,0	100,0	X	
з них									
на освіту – всього	26801,8	18,1	6,1	100,0	66773,6	21,7	7,3	100,0	
у тому числі									
дошкільну	2940,7	2,0	0,7	11,0	8325,2	2,7	0,9	12,5	
загальну середню	11158,8	7,4	2,5	41,6	27640,7	9,0	3,0	41,4	
професійно-технічну	1749,9	1,1	0,4	6,5	4108,0	1,3	0,4	6,2	
вищу	7934,1	5,7	1,8	29,6	20966,3	6,8	2,3	31,4	
2007 р.					2010 р. ¹				
Всього	226054,4	100,0	100,0	X	262428,0	100,0	100,0	X	
з них									
на освіту – всього	44333,3	19,6	6,2	100,0	55620,9	21,1	7,1	100,0	
у тому числі									
дошкільну	5257,7	2,3	0,7	11,9	7138,0	2,7	0,9	12,8	
загальну середню	18849,5	8,3	2,6	42,5	23234,6	8,9	3,0	41,8	
професійно-технічну	2676,4	1,2	0,4	6,0	3579,0	1,4	0,5	6,4	
вищу	12827,8	5,7	1,8	28,9	17057,9	6,5	2,2	30,7	

Існує проблема з переважанням дітей України зі середньою освітою у загальноосвітніх навчальних закладах. Загальна кількість учнів денних загальноосвітніх навчальних закладів у відсотках до очікуваної загальної чисельності наявного населення на 01.01.2011 р. становила по Україні 9,2 (7,4 – у Донецькій обл., 12,6 – у Рівненській обл.), у відсотках до загальної чисельності постійного населення 6-17 років – 79,8 (75,8 – у Сумській обл., 85,4 – у Київській обл.) [2, с. 16].

Кількість учнів денних загальноосвітніх навчальних закладів, які закінчили школу II ступеня – 9-й клас, становить 62,8 % по Україні, зокрема у міських поселеннях – 68,8 % (в Автономній Республіці Крим – 79,3 %, у Чер-

¹ Станом на 01.10.2010 р. Джерело: Загальноосвітні заклади України на початок 2010/2011 навчального року: Статистичний бюлетень. – К., 2011. – 99 с.

нівецькій обл. – 59,5 %), у сільській місцевості – 55,8 % (в Автономній Республіці Крим – 77,1 %, у Тернопільській обл. – 44,4 %) [1, с. 8].

В Україні майже 16,7 % від загальної кількості загальноосвітніх навчальних закладів становлять заклади нового типу. Із загальної кількості загальноосвітніх навчальних закладів 2,9 % припадає на гімназії, у них навчається 6,8 % від загальної кількості учнів і працює 5,7 % учителів від загальної кількості учителів; 1,9 % – ліцеї, в них навчається 3,5 % учнів і працює 3,2 % учителів; 0,2 % – колегіуми, в них навчається 0,6 % учнів і працює 0,5 % учителів; 11,6 % – навчально-виховні комплекси (об'єднання), в них навчається 10,5 % учнів і працює 11 % учителів [1, с. 24].

Групування учнів державних денних загальноосвітніх навчальних закладів за мовами навчання у відсотках таке: 82,4 – українська мова, 16,6 – російська мова, 1,0 – інші мови. Групування учнів приватних денних загальноосвітніх навчальних закладів за мовами навчання у відсотках наступне: 46,6 – українська мова, 50,8 – російська мова, 2,6 – інші мови [1, с. 59].

Державна служба зайнятості проводить широку інформаційно-роз'яснювальну та профорієнтаційну роботу серед молоді. У всіх центрах зайнятості можна отримати інформацію про стан ринку праці, перспективи працевлаштування за конкретним фахом, пройти профдіагностичне тестування, відвідати інформаційний захід. До профорієнтаційної роботи залучаються соціальні партнери, навчальні заклади, роботодавці, ветерани праці.

Спільно з Мінпраці, МОН, Державною службою зайнятості та Фондом загальнообов'язкового державного соціального страхування у 2008 р. було розроблено нову стратегію профорієнтації для школярів. Стратегією було передбачено встановити профорієнтаційний термінал, який діяв би за системою "Тач скрін" (доторкнувся до екрана). Найближчим часом такі термінали передбачалось встановити у тисячах середніх шкіл, а за півтора-два роки – в усіх школах країни – і спеціалізованих, і школах-інтернатах. Особливістю цього терміналу повинно було бути те, що не лише педагоги, батьки, а передусім школярі трьох вікових груп, особливо випускники отримуватимуть тут повну інформацію про перелік професій, які їх можуть зацікавити, пораду щодо працевлаштування або навчання, а також пройти тести на наявність схильностей і талантів до певних професій. Школярі з регіонів повинні були мати інформацію щодо потреб ринку праці саме в їхньому регіоні. Також передбачалось розмістити інформацію про десять найпрестижніших і найпотрібніших професій із зазначенням зарплати, інформацію щодо змісту законів про працю та зайнятість. На жаль, з об'єктивних причин ця стратегія не до кінця була втілена в життя. І все ж, на кінець 2011 р. потужний новий ресурс – "Профорієнтаційний термінал", – встановлено в 7,7 тис. навчальних закладів. Він допомагає школярам зорієнтуватися у виборі професій відповідно до вимог ринку праці.

Особливістю ринку праці в Україні є проблема кількісного і якісного дисбалансу між попитом і пропозицією на робочу силу. Цьому сприяє демографічна криза, безконтрольна міграція людей працездатного віку, пришвидшене старіння населення. Тож найдорожчим ресурсом у вирішенні глобальних завдань нині стає саме робоча сила і трудові кадри. На початку 2011 р. у

базі даних Державної служби зайнятості було 63,9 тис. вакансій, зокрема для робітників і службовців по 29,2 і 24,3 тис. відповідно. Найпопулярніші професії, на які є попит, це професії висококваліфікованих робітників: слюсарів, токарів, будівельників, верстатників, електрозварювальників, водіїв, кухарів, продавців та інших представників робітничих професій.

Питома вага випускників 9-х класів, які навчаються для здобуття повної загальної середньої освіти у наступному навчальному році становила в Україні у 2010 р. – 97,3 % (у Дніпропетровській обл. 92,4 %, у Києві – 99,9 %). Питома вага випускників 9-х класів, які продовжують навчатися у денних загальноосвітніх навчальних закладах у 2010/2011 навчальному році становила 56,0 % (в Автономній Республіці Крим – 66,1 %, у Вінницькій обл. – 47,9 %) у вечірніх – 3,4 % (в АРК – 7,0 %, у Чернівецькій обл. – 0,7 %), на перших курсах професійно-технічних навчальних закладів у групах, що дають повну середню освіту – 18,4 % (в Луганській і Вінницькій обл. – 24,5 %, у Києві – 10,3 %), на перших курсах вищих навчальних закладів, які здійснюють підготовку фахівців на основі базової загальної середньої освіти – 19,5 % (у Вінницькій обл. – 26,9 %, в АРК – 8,2 %, не навчаються – 2,7 % [2, с. 91].

Кількість кваліфікованих робітників, які готувалися у професійно-технічних навчальних закладах у 1990/1991-2009/2011 навчальних роках, загалом мала тенденцію до зниження. Зате кількість осіб, які навчалися у вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації, мала стійку тенденцію до зростання. Співвідношення чисельності студентів ВНЗ I-IV рівнів акредитації до чисельності учнів, слухачів професійно-технічних навчальних закладів зросло від 2,5 до 4,9 [2, с. 15].

У 2010 р. кількість випущених кваліфікованих робітників становила 247364 осіб, зокрема підготовлено кваліфікованих робітників, які мали повну загальну середню освіту – 94080 осіб, здобували професію із повною загальною середньою освітою 84042 осіб, здобували професію без отримання повної загальної середньої освіти – 132134 осіб, проходили професійне навчання – 16073 осіб, підвищували кваліфікацію – 5507 осіб [2, с. 17].

Розподіл учнів, слухачів професійно-технічних навчальних закладів на кінець 2010 р. за віком свідчить про те, що професійно-технічну освіту здобувають особи віком від 14 років і менше, до 30 років і старше, з них 29 % – особи віком 17 років, 1,5 % – особи 30 років і старше [2, с. 22].

Зв'язок із практикою – один із найважливіших у сучасних умовах дидактичних принципів професійно-технічного навчання, тобто навчати треба з орієнтацією на кінцевий результат : Вид-во "Знання" й уміння слухачів мають бути затребуваними та практично використаними [3, с. 33]. Натомість сьогодні навчальні заклади не задовольняють потреби держави в робітничих кадрах для роботи в ринкових умовах. Причин цього багато. Останнім часом у ПТНЗ погіршується якісний склад майстрів виробничого навчання. Дедалі менше залишається спеціалістів, які приходять в навчальні заклади з виробництва. Зате продовжується їхній відтік на підприємства. Причина: дуже низька заробітна плата, соціальна незахищеність. Тим часом майстер – ключова особа у профтехосвіті. Матеріально-технічна база професійно-технічних навчальних закладів морально і фізично застаріла – понад 80 % обладнання

та техніки використовують понад 30 років. Активну участь у забезпеченні училищ мають брати не тільки держава, а й промисловці та підприємці, адже саме вони зацікавлені в підготовці кадрів найвищої кваліфікації [4, с. 4]. Натомість від потреб часу відстає управління профтехосвітою, законодавчо не врегульовані стосунки ПТНЗ із потенційними роботодавцями.

Розподіл чисельності учнів, слухачів та студентів навчальних закладів України за міжнародною стандартною класифікацією освіти (МСКО) свідчить про те, що за період 2000/2001-2009/2010 навчальні роки кількість осіб, які закінчили допочаткове навчання збільшилась на 23,5 % і у 2009/2010 н.р. становила 1213890 осіб; закінчила початкову освіту (перший етап базової освіти) – зменшилась на 25,4 % і становила – 1540282 осіб; перший етап середньої освіти (другий етап базової освіти) – зменшилась на 36,1 % і становила 2289065 осіб; другий етап середньої освіти – зменшилась на 38,9 % і становила 843907 осіб; післясередня, не вища освіта – збільшилась на 2,3 % і становила 182607 осіб; перший етап вищої школи з тривалістю навчання 5-6 років – збільшилась на 60 % і становила 2245200 осіб; перший етап вищої школи з тривалістю навчання 2-3 роки – зменшилась на 32,9 % і становила 354226 осіб; другий етап вищої освіти з тривалістю навчання 3 роки (аспірантура, докторантура) – збільшилась на 45,7 % і становила 35578 осіб. Зменшення чисельності тих, хто закінчує середню освіту пов'язане із демографічною кризою [5, с. 6]. Чисельність представників післясередньої не вищої освіти зменшилась через падіння престижності робітничих професій. Чисельність тих, хто здобув вищу освіту збільшилась із-за зростання престижності вищої освіти.

Чисельність вищих навчальних закладів I-IV рівня акредитації зменшилась із 1037 у 1995/1996 н.р. до 854 у 2010/2011 н.р., що можна розцінювати як позитивну тенденцію [5, с. 8]. Зате зросла кількість таких закладів приватної форми власності (від 111 до 188), що можна розцінювати як негативну тенденцію [5, с. 10]. Питома вага студентів за джерелами фінансування ВНЗ I-II рівнів акредитації була така: за рахунок державного бюджету – 36,1 %, місцевих бюджетів – 22,0 %, центральних органів виконавчої влади, юридичних осіб – 0,07 %, фізичних осіб – 41,9 %. Питома вага студентів за джерелами фінансування ВНЗ III-IV рівнів акредитації була така: за рахунок державного бюджету – 38,3 %, місцевих бюджетів – 0,98 %, центральних органів виконавчої влади, юридичних осіб – 0,4 %, фізичних осіб – 60,3 %. Невелику частку фінансування навчання студентів ВНЗ із державного бюджету можна розцінювати як негативне явище [5, с. 13].

За висловом прем'єр-міністра Миколи Азарова, в Україні чисельність студентів, які навчаються за інноваційними напрямками підготовки та спеціальностями, становить лише 0,6 %, хоча за якістю людського потенціалу Україна не пасе задніх на тлі інших, набагато потужніших держав. Нині уряд розробляє систему стимулів для підготовки молодих фахівців тих професій, яких потребує економіка, зокрема, 6-7 технологічних укладів. Особливу увагу приділятимуть технічним напрямкам фахового навчання [6, с. 2].

Чисельність випускників ВНЗ, які отримали скерування на роботу у 2010 р., становила 181942 осіб (27,8 % до загальної кількості випускників) (у

Севастополі – 49,9 %, у Вінницькій обл. – 38,8 %, у Дніпропетровській – 33,1 %, у Тернопільській – 16,1 %). Чисельність випускників, які одночасно з освітньо-кваліфікаційним рівнем отримали робітничу професію, становила 48768 осіб [5, с. 104]. Мови навчання студентів ВНЗ I-II рівнів акредитації на початок 2010/2011 н.р.: українською – 90,7 % студентів, російською – 9,2 % студентів, угорською – 87 осіб, румунською – 85 осіб. Мови навчання студентів ВНЗ III-IV рівнів акредитації на початок 2010/2011 н.р.: українською – 89,7 % студентів, російською – 10,2 %, англійською – 1695 осіб, угорською – 795 осіб, іншими – 32 особи [5, с. 106-107].

Наукові ступені та вчені звання викладацького складу ВНЗ I-II рівнів акредитації на початок 2010/2011 н.р.: педагогічні працівники, які мають науковий ступінь кандидата наук – 937 осіб, доктора наук – 58 осіб, які мають учене звання доцента – 341 осіб, професора – 56 осіб; науково-педагогічні працівники, які мають науковий ступінь кандидата наук – 114, доктора наук – 23, які мають учене звання доцента – 52, професора – 22. Наукові ступені та вчені звання викладацького складу ВНЗ III-IV рівнів акредитації на початок 2010/2011 навчального року: педагогічні працівники ті, що мають науковий ступінь кандидата наук – 529 осіб, доктора наук – 22 осіб, які мають учене звання доцента – 205 осіб, професора – 15 осіб; науково-педагогічні працівники ті, що мають науковий ступінь кандидата наук – 66689 осіб, доктора наук – 13367 особи, які мають учене звання доцента – 44608 осіб, професора – 12158 особи. Дані статистики свідчать, що ВНЗ забезпечені потужним педагогічним і науково-педагогічним персоналом [5, с. 108-111].

Наявність бібліотек і бібліотечних пунктів у ВНЗ I-IV рівнів акредитації недостатня – 97,3 % ВНЗ мають бібліотеку, 33,1 % ВНЗ мають бібліотечний пункт. Проте загальна кількість читачів значно перевищує кількість студентів [5, с. 120].

Про якість трудового потенціалу молоді свідчить і кількість фахівців вищої кваліфікації. Протягом останніх років розподіл числа докторів наук за віком залишається практично незмінним: частка науковців пенсійного віку на 1 жовтня 2009 р. становить 54,8 %, серед жінок – 52,4 %, а частка молодих учених (до 40 років) є досить незначною – 3,3 % (465 осіб). Чисельність молодих кандидатів наук збільшилась на 1 жовтня 2009 р. у відсотках до відповідного періоду попереднього року на 18,4 %, пенсійного віку – зменшилась на 4,7 %, порівняно з попереднім періодом. Унаслідок цього середній вік кандидатів наук зменшився і становив 49 років, з них жінок – 45 років. Загалом частка фахівців вищої кваліфікації до 30 років на 1 жовтня 2009 р. становила серед чоловіків – 5,3 %, серед жінок – 10,1 %, що свідчить про їхню фемінізацію [7, с. 104-105].

Висновки. Нині, коли активну діяльність припинило покоління фахівців, що сформувалося на технічному піднесенні періоду космічних успіхів, різко впав престиж інженерних робітничих професій, скоротився прийом на технічні спеціальності до навчальних закладів усіх типів. За результатами обстеження, проведеного Державним інститутом розвитку сім'ї та молоді, майже кожен другий, хто має вищу або професійно-технічну освіту, працює не за фахом. Отже:

- рівень безробіття серед молоді вдвічі вищий, ніж серед усього дорослого населення;
- підвищити ефективність системи навчання можливо завдяки врахуванню потреб галузей економіки і попиту на кваліфіковану робочу силу на ринку праці, комплексного підходу як з боку державних інституцій, так і з боку навчальних закладів;
- невідповідність між попитом і потребами у кадровому забезпеченні на ринку праці, регулювання зайнятості населення потребує моніторингу та здійснення поточного та довготермінового економічного планування щодо задоволення потреб у підготовці навчальними закладами кваліфікованих працівників;
- необхідно регулярно проводити моніторинг працевлаштування випускників, їх закріплення на підприємствах і професійно-кваліфікаційного просування. Варто також розвивати систему інформування населення, зокрема числі випускників загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних і вищих навчальних закладів, про стан і перспективи розвитку ринку освітніх послуг, ринку праці, дефіцитні та надлишкові професії на ньому;
- одним із стримуючих чинників вирішення проблем працевлаштування молодих людей є те, що роботодавці в умовах зміни виробництва й технологічних процесів зацікавлені приймати на роботу робітників і спеціалістів, які вже мають не лише знання, а й практичний досвід роботи;
- деструктивні зміни, що відбулися протягом 1991-2000 рр. у системі професійного навчання кваліфікованих робітників на виробництві (скорочення майже у п'ять разів обсягів навчання, ліквідація структурних навчальних підрозділів підприємств), призвели до її фактичного руйнування і стали однією з основних причин зниження загального кваліфікаційного рівня робітника;
- необхідно об'єднати зусилля центральної і регіональної влади для підвищення якості освіти, забезпечення різних джерел її фінансування, підвищення престижу робітничих та інженерних професій;
- в Україні немає закону чи іншого нормативного акта, які регулювали б взаємовідносини підприємств і навчальних закладів у ринкових умовах;
- проблемою є низька заробітна плата освітян, тоді як в економічно розвинених країнах, зазвичай, лідирують в оплаті праці висококваліфіковані працівники тих видів економічної діяльності, які обслуговують ключові сфери життєдіяльності, – медики, педагоги, вчені, правоохоронці, військові тощо;
- необхідно частіше практикувати укладання договорів між навчальними закладами та роботодавцями. Це дасть змогу залучити роботодавців до участі в навчальному процесі, стимулювати тих, хто навчається, і викладачів доплатами до стипендій чи зарплат, а ті, хто навчається, зможуть проходити практику на майбутніх робочих місцях.

Література

1. Загальноосвітні заклади України на початок 2010/2011 навчального року // Статистичний бюлетень. – К., 2011. – 99 с.
2. Продовження навчання та здобуття професії // Статистичний бюлетень. – К., 2011. – 28 с.
3. Десненко М.І. Проблеми профорієнтаційної підготовки кадрів для ринку праці / М.І. Десненко // Ринок праці та зайнятість населення : бюлетень ІПК ДЗСУ. – 2007. – 1 (12). – С. 33-36.
4. Петрушенко М. Передай професію з рук в руки / М. Петрушенко // Урядовий кур'єр. – 17 вересня 2010 року. – № 122. – С. 4-5.
5. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2010/11 навчального року // Статистичний бюлетень. – К., 2010. – 204 с.

6. Україні є чим здивувати світ/Урядовий кур'єр. – 27 січня 2011 року. – № 15. – С. 1-2.
7. Статистичний бюлетень України за 2009 рік. – К., 2010. – С. 104-105.

Корчун М.О. Влияние образовательной отрасли на обеспечение отечественной экономики рабочей силой

Нынешнее состояние образования, его содержание и структура, организационно-экономические и управленческие механизмы не полностью соответствуют потребностям общества, развитию страны. Существует необходимость поиска путей приспособления образовательной отрасли к потребностям экономики.

Ключевые слова: рабочая сила, образование, финансирование образования, общеобразовательные учебные заведения, государственная служба занятости, профориентационная работа, социальные партнёры, работодатели, спрос и предложение рабочей силы, профессионально-технические учебные заведения, рабочие, мастера, высшие учебные заведения, студенты, педагогические работники, трудоустройство, специалисты высшей квалификации.

Korchun M.O. The effect of educational field on the work-force provision of the national economy

It is obvious that the present state of educational field, its content and structure, as well as organizational-economic and management mechanisms do not fully correspond to the urgent needs of the society and general development of the country. There is an immediate need in finding the ways of adjusting the educational field to the requirements of the national economy.

Keywords: work-force; education; financing of education; institutions of general education; national employment service; professional orientation work; social partners; employers; demand and supply of work-force; vocational training schools; workers; foreman; institutions of higher education; students; pedagogical employees; employment, experts with high qualifications.

УДК 332.1(005.332.4:049.3) Асист. Н.В. Кочеткова – Національна академія природоохоронного та курортного будівництва, м. Сімферополь

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ПІДХОДІВ ДО ОЦІНКИ РІВНЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНУ

Розглянуто існуючі в економічній літературі підходи щодо методики оцінювання конкурентоспроможності регіону. Запропоновано індикатори, що характеризують потенціал внутрішньої і зовнішньої конкурентоспроможності. Розроблено методологічний підхід до визначення рівня стійкості конкурентоспроможності регіональної системи.

Ключові слова: показники, індикатори, оцінка внутрішньої та зовнішньої конкурентоспроможності, стійкість конкурентоспроможності.

Реалізація підходу до оцінки соціально-економічної диференціації регіону зумовила необхідність розробки методичного забезпечення, що дає змогу виявити характер трансформацій властивостей регіональної суспільної системи, враховуючи тенденції процесів соціального, економічного й екологічного розвитку та його конкурентні переваги. Тому основу підходу повинна становити оцінка компонентів, що забезпечують конкурентоспроможність регіону та якість життя населення, що дасть змогу виявити причини виникнення соціальних і економічних проблем, а також потенціал для їх вирішення. Реалізація цього підходу потребує визначення кількісних і якісних показ-